

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Даниела Андонова

НМА „Проф. П. Владигеров“, ИФ, Клавирна катедра

за Дисертационния труд на Юске Хосака

научен ръководител проф. Жени Захариева

на тема:

„Клавирното изпълнителско изкуство в японско-българските културни връзки от 70-те години на XX век до днес“

за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“
професионално направление 8.3. Музикално и танцово изкуство

Юске Хосака завършва висшето си музикално образование със степените Бакалавър и Магистър в София, в НМА „Проф. П. Владигеров“ в класа на проф. Жени Захариева, а в последствие става и докторант на НМА с научен ръководител проф. Жени Захариева. По време на следването и докторантурата си той показва своята клавирна дарба. За това свидетелстват впечатляващо големият брой концертни изяви, които е реализирал като солов изпълнител и като ансамблов партньор на престижни сцени само в периода на докторантурата си. Той показва високо ниво на постижения в разнообразен репертоар.

Идеята за избор на темата на Дисертационния труд „Клавирното изпълнителско изкуство в японско-българските културни връзки от 70-те години на XX век до днес“ е необичайна и интересна, имайки предвид географската отдалеченост и културно-историческите различия между Япония и България, както и сравнително новите културни взаимоотношения между държавите. Изследвани са интересни и непознати за нашата общественост факти и музикални събития, особено за по-отдалечените години във времето. Разгледана е художественотворческата дейност на ярки личности от България и Япония – изпълнители, композитори и педагози, които са оставили незаличими следи и дали огромен принос за изграждането и утвърждаването на културния обмен между двете страни.

Изследването в настоящия Дисертационен труд разкрива клавирното изкуство и постиженията на националните музикални култури на двете държави. Темата може да бъде разгледана и в контекста на дипломатическите отношения между Япония и България,

установени с дипломатическите мисии, открити съответно в София през 1939 и в Токио през 1942 г. Отношенията, прекъснати през Втората световна война, са възобновени през 1959 г.

Дисертационният труд е добре структуриран. Той се състои от увод, три глави и заключение. Обект на изследването са двустранният обмен в областта на музикалното изкуство. Целта на разработката е да представи многостранността на този обмен и да провокира бъдещи инициативи. Задачите, които си поставя Дисертационният труд е изследване на концертните, педагогическите и композиторските постижения, включени в културното сътрудничество между Япония и България. Разработката е предимно в областта на изпълнителското изкуство и разглежда музикалнотворческата дейност в горепосочените три аспекта. Докторантът ни запознава с участията на пианисти от двете страни с концерти, конкурси, жури, фестивали и други. Изследването включва нови клавирни произведения, вдъхновени и композирани специално по повод на тези културни събития.

Принос на дисертационния труд представлява **Първа глава**, в която докторантът разглежда дейността на професорите Жени Захаријева, дуо Ганеви, Тойо Асакава, дуо Кодама, преподавали в музикалните академии в София и в Токио. Изследвани са образователните системи на двете държави чрез сравнителен анализ на педагогически опит професорите, споделен в интервюта и спомени.

Докторантът отдава особено внимание на емблематичните международни конкурси, съвместно организирани от български и японски музиканти, провеждани в Япония и в България: „Музиката и Земята“, „Албер Русел“, „Й. С. Бах“; на концерти, организирани от „Международната Пиано Дуо Асоциация“ в Токио и на ежегодния форум „Дни на културата на Япония в България“. Успешно е участието на много млади японски артисти, получили награди и поели пътя на концертната кариера. Докторантът изследва и музикалната дейност на педагозите, допринесли за реализирането на тези събития.

Акцентирана е дейността на една значителна личност със заслуги за музикалното опознаване на българската музика в Япония (клавирна и не само): на известния японски пианист проф. Тойо Асакава. Той е първи изпълнител в Япония на много творби от Панчо Владигеров, между които и Концерт за пиано и оркестър №3, изпълнен съвместно с диригента Александър Владигеров. Детайлно са проучени от докторанта всички записи и концерти на Т. Асакава в България и в Япония, както и музиколозите, автори на рецензиите за концертите и за издадените грамофонните плочи с тези произведения. Издаден е CD с творби на П. Владигеров, в изпълнение на Тойо Асакава, включващ Концерт № 3 за пиано, „Три пиеси за пиано“ оп. 15: „Прелюд“, „Есенна елегия“, „Хумореска“ и „Акварели“ оп. 37: „Пасторал“, „Ръченица“, „Ритмично движение“. Докторантът проучва публикуваната през 1999 г. книга на проф. Тойо Асакава „Панчо Владигеров – българският титан“, отпечатана от издателска къща „Орфей“, както и издадената през 2014 г. негова втора книга за Владигеров. По повод 100-годишнината от рождението на Владигеров проф. Асакава осъществява концерт в Токио, посветен на творчеството му. Той е член на Международното жури на конкурса „Владигеров“ в гр. Шумен, чийто почетен гражданин става през 1999 г. През ноември 2018 г. в рамките на „29-ти дни на Японски култура“ в София, проф. Тойо Асакава е награден от Министерството на културата на България и от Съюза на българските музикални и танцови дейци за

постиженията му в областта на изпълнителството и изследването на творбите на Владигеров през годините. През август 2019 г. по време на 120-годишнината от рождението на Панчо Владигеров, в гр. Яманаши, Япония, е проведен възпоменателен концерт, на който Тойо Асакава и неговите студенти изпълняват творби на Владигеров.

Този вид взаимни концертни изяви и контакти вдъхновяват много български композитори за нови произведения в нови жанрове: Александър Райчев, Данко Йорданов, Красимир Тасков, Тодор Стойков, Крум Табаков, Вера Баева. Особено интересни са постиженията в сферата на клавирните ансамбли. Например създаването на соната „На дружбата“ от Стефан Икономов, предназначена за две пиана на 8 ръце – състав, непознат дотогава през 80-те години в българската музика. Докторантът е проучил с подробности всички програми, произведения, композитори, зали, където са изпълнени произведения от горепосочените композитори в България и в Япония.

Проучена е дейността на най-известното японско клавирно дуо Сачико и Кунио Кодама, което гостува за първи път в България през 1978 г. В България дуото участва във всички големи фестивали: „Софийски музикални седмици“, „Варненско лято“, „Мартенски музикални дни“. Професорите са в основата на създаването на уникалния по своите мащаби „Фестивал на българската музика“, проведен трикратно в Япония – през 1983, 1985, 1987 г. Многократните гостувания на дуо Ганеви в Япония и на дуо Кодама в България през 80-те години са повод за интересни и значителни съвместни концертни изяви, пропагандирали много български произведения.

Докторантът определя приноса на тези изпълнения в две насоки: запознаване на японската музикална общественост с български композитори и запознаване на българската музикална общественост с японски композитори и произведения.

Докторантът разглежда дейността на Юко Ямаока, японска пианистка със забележителна дейност в България. Проучени са много публикувани интервюта от Проф. Ганев, проф. Захаријева, К. Ойкава, Сачико Кодама със споделени мисли за произведенията и впечатления от майсторски класове, журита и концерти.

Докторантът акцентира на личностното присъствие в музикалния живот на България и Япония на клавирното дуо Джулия и Константин Ганеви, на техния принос за българо-японските музикални взаимоотношения и участието им в три фестивала на българската музика в Токио. Докторантът изследва тяхната дейност в три посоки: като изпълнители, като педагози и като организатори на музикални събития. В България те имат студенти от Япония, пристигнали специално в България на обучение, което е прецедент до този момент. Продукт на българо-японските взаимоотношения и на българската педагогическа школа е Коджи Ойкава – японски пианист със световно признание, получил своето обучение в НМА „Проф. П. Владигеров“ (Тогава Българска държавна консерватория) при професорите Ганеви. Той е първият японски студент-пианист у нас, последван и от други студенти. В следствие има множество награди от международни конкурси, много турнета в Япония, Германия, Франция, Неговата биография е признание за българската клавирна школа. Докторантът е проучил интервюта на Коджи Ойкава, онагледяващи естетическите изисквания, научени от него в

България: „Считам за много ценна възможността да получа уникално музикално образование по онова време.”.

Приносът на Първа глава на разработката е насоката на изследване на образователните системи в двете държави. Изведени са важни изводи и обобщения за националните педагогически школи на България и Япония, както и за индивидуалните изисквания на различните професори. Този принос играе ключова роля и има практическо приложение за изграждане на добър изпълнителски и педагогически стил за младите пианисти. Дадени са примери за техническото усъвършенстване, ученето наизуст, обема на репертоара, който трябва да бъде изучаван и др.

Във Втора глава докторантът изследва международните изпълнителски изяви на български и японски пианисти като концерти, конкурси, майсторски класове и фестивали. С това докторантът внася принос към дейността на организаторите на музикални събития и тяхната важност от една страна за опознаване на музикалните култури на различните страни и от друга страна за опознаване на композиторските, изпълнителските и педагогическите постижения.

В тази глава Докторантът се фокусира специално върху изпълнителската проблематика на клавирните дуа. На 28 май 1989 г. е създадена "Асоциация за клавирни дуа" от Кунио и Сачико Кодама. През май 1990 г. в Япония се провежда първият конкурс за композиция на произведения за клавирни дуа, а през следващата 1991 г. се провежда първият конкурс за изпълнения на клавирни дуа. Целта на този конкурс е да повиши артистичните стандарти на клавирното дуо и да увеличи популярността му. Докторантът е изследвал подробно репертоарните програми на тези конкурси, наградените произведения, композитори и изпълнители. Това е принос към композиторската школа на България. Ето примери за някои от наградените произведения, чието създаване е мотивирано от участието в конкурсите: Стефан Илиев – „Детска сюита за пиано“ (Children’s Piano Suite), Румен Байрактаров - „Камбани“, Александър Йосифов - “Симфония концертанте” - голяма композиция за две пиана за осем ръце и „Прелюдия и fuga“, Красимир Тасков – „Фантазия“ за 2 пиана и Триптих за 4 ръце – “Багатела, Заклинание и Остинато”.

Докторантът дава подробна информация за редица организирани международни конкурси в България и в Япония, които са важни изпълнителски форуми. Ето някои примери:

През 1993 г. Проф. Жени Захариева основава конкурса „Музиката и Земята", посветен на връзката между музикално изкуство, човешката душевност и Земята (в контекста на природата). По време на конкурса се провеждат и концерти на членове на журито, често от Япония, които представят интересни програми, включващи произведения на японски композитори.

Друг посочен такъв международен конкурс е „Албер Русел“, основан от Жермен Муние, Франция, проведен в София през 1994 г. Конкурсът продължава да се провежда. С личните си контакти Ж. Муние, Проф. Ж. Захариева и Проф. К. Ганев го популяризират и организират провеждането му освен в София и в Япония. На този музикален форум също така се

изпълняват много произведения от японски и български композитори. Паралелно са проведени майсторски класове от японски и български професори и това играе ключова роля за опознаване на двете педагогически школи. Изследвайки тези събития, докторантът дава своя принос за хронологията на културните взаимоотношения, касаещи клавирното изкуство.

Докторантът изследва всеобхватно и многопосочно всички аспекти на културен обмен. Не са пропуснати и „Дни на японската култура в България“, които посолството на Япония организира ежегодно от 1990 г. насам, като през 2024 г. посреща тяхното 35-то издание. Докторантът детайлно е проучил и прилага всички изпълнени концерти, пианисти, програми с произведения и композитори, дати, зали, което представлява не малък обем труд.

Докторантът проучва също и концертните участия на японски пианисти на български фестивали като *Софийски музикални седмици*“, *Пианисимо*, *Варненско лято*, концерти в къщата на Панчо Владигеров. и др. Акцентира върху концертите на артистите, които изпълняват произведения от Български и японски композитори. Включени са и концерти на филхармонията.

Трета глава внася силен акцент в дисертационния труд. Чрез анализи и сравнения на творчеството на японски и български композитори докторантът изследва в нея един необичаен и неизследван ракурс в музиката, а именно прилики между българската и японската музика. Изводите и обобщенията в тази насока представляват несъмнен принос за музикознанието както в България, така и в Япония. От изпълнителски ракурс в тази глава докторантът прави анализ на две клавирни пиеси от японската композиторка Минако Токуяма „*Джо но Маи*“ - *Танцов прелюд в театър Но* и „*Музика Нара*“. Направено е сравнение на интонации и интервали в отделните теми на тези произведения, съпоставени с „*Импровизация*“ оп. 36 и „*Хоро*“ из „*Две български парафрази*“ за цигулка и пиано оп.18-1 от Панчо Владигеров. Също така е разгледана една от традиционните теории, свързани с ритъма, темпото и музикалния стил на японската музика, която е относително широко използвана: принципа на редуване „*Джо-ха-кю*“, като са намерени прилики с българската музика. Друг посочен характерен елемент е използването на звук на камбани. Съпоставени са произведения, свързани с камбания звън в българската музика, като „*Камбани*“ за две пиана на Румен Байрактаров и „*Триумф на камбаните*“ от Васил Казанджиев. Направена е съпоставка и по отношение на ритмичната структура: основният размер на японската музика е 2/4. В пиесата „*Музика Нара*“ като ритмическа характеристика се появява размер 5/8. Докторантът обяснява: „Този неравноделен размер има прилика с българските танци. Японските пианисти също така намират общо между японската и българската душевност. Ето защо това изследване е с перспективата да бъде оценено за по-нататъшното творческо развитие на културните връзки между България и Япония“.

Признавам изведените приноси на дисертацията:

За първи път японско-българското културно сътрудничество в областта на клавирната музика е обект на изследване;

Систематизирана е литературата и електронните източници, отразяващи темата за клавирното изпълнителско изкуство в японско - българските културни връзки от 70-те години на ХХ век до днес, включително японската литература и съответните уебсайтове;

За първи път е осветлена дейността на личностите, допринесли за развитието на културния обмен в областта на клавирното изкуство между България и Япония;

За първи път конкурси и фестивали, свързани с клавирното изкуство в България и Япония са обект на научно изследване и систематизация;

Направените анализи и сравнения предоставят ценна информация за историята и събитията на японски и български пианисти и композитори като форма на изкуство и значението му за оформянето на културни традиции.

Представени са имената на видни японски и български пианисти, концертирали в България и Япония в изследвания период;

В услуга на бъдещите изследователи се публикуват анализи на японска музика, създадена с модерни и традиционни изразни средства и е очертана тяхната връзка с българската музика;

За първи път обект на задълбочен анализ е афинитетът на японските пианисти към българската музика;

Библиографията е богата. Използвани са източници от японски и български автори, използвани са и електронни източници.

В заключение:

От всичко изложено до тук считам за стойностен и приносен Дисертационният труд на **Юске Хосака** на тема **„Клавирното изпълнителско изкуство в японско-българските културни връзки от 70-те години на XX век до днес“**. Спазени са всички изисквания на ЗНСНЗ. Предлагам на уважаемото научно жури да присъди на **Юске Хосака** научната и образователна степен **„Доктор“**, професионално направление 8.3. „Музикално и танцово изкуство“.

24.09.2023 г.

Проф. д-р Даниела Андонова